

Elektroniskais žurnāls pirmsskolas
un skolas vecuma bērnu vecākiem

2020. gada 22. janvāris
Nr. 1 (142)

Vecākiem

Ko vecāki sagaida
no skolas

Sarunas ar bērnu par
pasaule notiekošo

Kā virzīt
bērna izaugsmi

5 mīti par
kibermobingu

Ko vecāki sagaida no skolas

Laila Avotiņa, žurnāliste

Foto: www.thesun.co.uk

Zināšanas nav vienīgais, ko skolēni un viņu vecāki mūsdienās sagaida no skolas. Svarīgi ir mācību saturu un zināšanas vairāk sasaistīt ar reālo dzīvi, mācību pieejā – pēc iespējas sniegt atbalstu katram skolēnam, veidot cieņpilnas attiecības starp skolotāju un skolēnu un labvēlīgu sociāli emocionālo vidi skolā. Vecāki kopumā ir apmierināti ar izglītības kvalitāti, taču vienlaikus izpratne par savu lomu un gatavība iesaistīties bērnu mācīšanās atbalstā ir ļoti atšķirīga.

Šie ir tikai daži no secinājumiem skolēnu un vecāku aptaujā par pašreizējo mācīšanās pieredzi skolās Latvijā, ko 2018. gada otrajā pusē veica projekts „Skola 2030”, lai šos viedokļus izmantotu kā vienu no informācijas avotiem, pilnveidojot mācību saturu. Savas attieksmes, uzskatus un pārliecību aptaujā izteica 737 vecāki, kuru bērni mācās vairāk nekā 300 Latvijas skolās (1.–12. klasē), un 3304 skolēni no 327 Latvijas skolu pamatskolas (7.–9. klase, 64,2%) un vidusskolas (10.–12. klase, 35,8%) klašu grupām.

Aptaujā iegūtie viedokļi apliecina, ka „skolēniem, pabeidzot skolu, būs vajadzīgas ne tikai deklaratīvas zināšanas, bet arī tas, kā dzīvot dzīvi”, ar aptaujas secinājumiem iepazīstina projekta „Skola 2030” vecākais eksperts, Latvijas Universitātes Psiholoģijas nodaļas lektors *Mag. psych. Edmunds Vanags* un projekta „Skola 2030” mācību saturs vadītāja *PhD Zane Oliņa*, stāstot, kā aptaujas dati izmantoti, pilnveidojot mācību saturu un pieejas.

**Lielākā daļa vecāku ir vienisprātis,
ka viena no vecāku lomām ir nodrošināt bērniem papildu un interešu izglītību
ārpus skolas.**

Tā, viņuprāt, palīdzētu nostiprināt skolā apgūto, kā arī saņemt to, kas skolā netiek mācīts, taču bērnu interesē. Vecāki uzskata, ka ne mazāk svarīga viņu loma ir, nodrošinot bērnu labjūtību, atbalstošu sociālu emocionālo vidi un ģimeni, kurā bērns var justies droši. Vecāki norāda, ka daudz labāk saprot, kas notiek skolā un ar viņu bērnu izaugsni, ja regulāri uzklausā, iedziļinās un sarunājas ar saviem bērniem. Vecāki uzsvēr, ka formālu jautājumu vietā (Kā gāja?) daudz noderīgāka ir patiesas intereses izrādīšana (Kā tu šodien juties?) par to, kā bērns jūtas skolā, vai viņam ir klājies grūti un kā vecāks var palīdzēt.

Vecāki uzskata, ka līdz noteiktai robežai bērniem ir jāļauj kļūdīties, vienlaikus motivējot viņus tiekties uz sasniegumiem.

Daudzu vecāku atbilžu vidū nav vienprātības par sniedzamo atbalstu mācību procesā. Te vērojama vievodķu dažādība, gan paužot tādu, ka vecāks ir otrs skolotājs mājās, kurš palīdz apgūt klasē neapgūto, gan uzskatot, ka vecāks ir tikai atzīmju pārbaudītājs. Daži norāda, ka, redzot skolēna pārslodzi, dažkārt izpilda mājasdarbus vai projekta darbus viņu vietā. Starp šiem polārajiem viedokļiem ir arī tādi, kas uzskata, ka dažos priekšmetos vecākiem vairāk jāpalīdz, bet dažos tomēr jāpaļaujas uz skolas atbalsta sistēmu un iespējām iet uz papildu konsultācijām. Daļa vecāku norāda, ka dažkārt ir spiesti algot privātskolotājus, kas, viņuprāt, nav pieņemami, ja viņi maksā nodokļus.

Z. Oliņa uzsvēr, ka vecāku loma bērnu mācību procesā ir būtiska. Saņemtās atbildes uzrāda, ka vecāki ir gatavi iesaistīties, taču viņiem nav skaidrības, kā viņi var vai nevar ieteikmēt skolas dzīvi. Līdz ar to skolai ar savu vīziju, izglītības mērķiem, kā arī profesionālo skatījumu būtu jāklūst par procesa vadītāju sadarbības veicināšanā ar vecākiem, veidojot vienotu izpratni par sasniedzamajiem rezultātiem un piedāvājot veidu, kā sniegt atbalstu skolēniem.

Joprojām daudzi vecāki atbalstu mācībās bieži saprot ar mājasdarbu pildīšanu, taču, ja mājasdarbi kļūst par pamata mācīšanas metodi, tas, visticamāk, liecina par neefektīvi izmantotu mācību laiku un sekmē nevienlīdzību.

„Tas nozīmē, ka tiem, kam mājās ir vecāki, kuri saprot tematu un kuriem ir laiks, būs labāks sniegums skolā, bet tā tam nevajadzētu būt,” piebilda Z. Oliņa. Taču ikviens vecāks tiek aicināts atbalstīt savu bērnu mācībās vismaz trijos veidos: 1) izrādīt patiesu interesu par to, ko bērns ir iemācījies; 2) uzturēt viņā interesu par mācībām; 3) proaktīvi iesaistīties skolas dzīvē, apmeklējot vecāku sapulces un sarunājoties.

Personalizēta pieeja

Būtiska tendence skolēnu atbildēs ir vēlme pēc personalizētas pieejas mācību procesā. Atbildes liecina, ka spējīgākie skolā bieži vien garlaikojas, bet tie, kam vajadzīgs ilgāks laiks un kas netiek mācībām līdzi, tiek steidzināti. Arī vecāki savās atbildēs pauž rūpes par to, ka viņu bērni nespēj pietiekami labi iemācīties zināšanas un prasmes, jo saņem pietiekamu atbalstu. Ar to vecāki saprot skolotāja iedziļināšanos konkrēta skolēna izaugsmē un atbilstošas palīdzības sniegšanu konkrētajā mācību posmā. Reizēm atgriezeniskā saite, ko saņem skolēns, nav pietiekama, lai vecāki skaidri saprastu, kas darāms, lai uzlabotu bērnu sniegumu un apgūtu iekavēto. Pēc vecāku domām, būtu nepieciešami skaidrāki „spēles noteikumi”, piemēram, mācību laikā būt informētiem par apgūstamajiem tematiem, laiku, kad paredzēts tos apgūt, tiem piekritīgiem mācību materiāliem. Līdzīgi arī skolēni norāda, ka vēlas laikus saņemt skaidru atgriezenisko saiti par savu izaugsni attiecībā pret apgūstamo saturu – gan par kļūdām, gan par sasniegto –, kas palīdzētu saprast, kas vēl jādara, lai sniegumu uzlabotu. Skolēni novēro, ka nereti skolotāji sniedz vispārīgus, uz kādu konkrētu klases līmeni orientētus vēstījumus, kas nav noderīgi nedz tiem, kuriem ir augstāki sasniegumi, nedz tiem, kuriem ir nepieciešams atbalsts.

Vērtēšana

Kopumā daudz ierosinājumu un kritikas skolēnu un vecāku atbildēs veltīts vērtēšanas sistēmai. Respondenti uzskata, ka nepieciešama pārredzama vērtēšanas sistēma ar iepriekš skaidri zināmiem kritērijiem.

Vecāki norāda, ka viņiem bieži nav saprotami vērtēšanas kritēriji un viņi arī nespēj saviem bērniem paskaidrot, kāpēc konkrētajā mācību uzdevumā ir tāda atzīme. Savukārt skolēni izjūt, ka reizēm viņu centību un ieguldīto darbu vispār nenovērtē. Tādējādi skolēni un vecāki uzskata, ka vērtēšanas sistēmai būtu jābūt vispusīgai un tādai, kas orientēta uz personīgo izaugsmi, salīdzinot ar iepriekšējo sniegumu, nevis citiem klasesbiedriem. Skolēni norāda, ka vēlas, lai vērtētu arī viņu atdevi, ieguldīto darbu, attieksmi un centību, pat ja gala sniegums ir ar kļūdām. Ne mazāk svarīga ir laikus sniegta atgriezeniskā saite, jo vērtējums mācību posma beigās ir konstatējošs, taču nepalīdz kaut ko uzlabot. Tādējādi vērtējumiem pēc būtības būtu jābūt uz izaugsmi virzītiem. Skolēni vēlas, lai tiku konkrēti analizētas viņu kļūdas, nevis nepamatoti kritizētas un peltas. Skolēni norāda, ka vēlas cieņpilnu, personiski nozīmīgu vērtēšanu, nevis publisku salīdzināšanu, kas liek izjust kaunu un mazvērtības sajūtu. Svarīgi, ka gan vecāki, gan skolēni norāda, ka jāmaina skolās iesakņojusies uzskatu sistēma, ka kļūdas ir sliktas un peļamas, tā vietā domājot par kļūdām kā par iespēju uzlabot sniegumu, lai saprastu, ko varēja izdarīt labāk.

E. Vanags norāda: „Pats galvenais – skolēni grib, lai viņi tiku vērtēti, salīdzinot ar paša sniegumu un attieksmi. Un dažkārt labs vārds – „Paldies, tu esi centies!“ – ir tas, ko skolēns visvairāk gaida.”

Īpaši aktualizēta neatbilstoša vērtēšana vizuālajā mākslā, sportā un mūzikā, norādot, ka šajās disciplīnās ir vajadzīgs talants, lai iegūtu labu atzīmi.

Apmierinātība ar skolu

Kvantitatīvajā aptaujā, kurā tika mērīta skolēnu apmierinātība ar mācību procesu un tajā notiekos, skaidri redzama nozīmīga sakarība starp to, kā skolotāji sniedz atbalstu un atgriezenisko saiti skolēnam, un to, cik Joti skolēns vēlas iet uz skolu. Protī, jo skolotājs vairāk palīdz saprast skolēnam, kas viņam nepadodas, un rosina meklēt jaunus paņēmienus, kā arī rosina izteikt viedokli un nebaudīties kļūdīties, jo vairāk skolēni norāda, ka uz skolu dodas ar prieku un uzskata to par labu vietu, kur mācīties. Būtiski pieminēt, ka gan vecāki, gan skolēni savās atbildēs norāda, ka visas šīs iepriekš minētās lietas skolā daži skolotāji jau dara (taču ne visi) un, ja dara, tad dažkārt nesistemātiski un nepietiekami bieži. Aptaujas rezultāti arī liecina, ka skolēnu apmierinātība jeb vērtējums par skolā notiekos kopumā ir relatīvi zemāks nekā vecākiem.

Komentējot aptaujā novērotās tendences par mācīšanās pieeju, Z. Oliņa atzīst: „Dati parāda vēlmi pēc mācīšanās pieejas maiņas. Jo vairāk skolotājs dara mūsdienīgas lietpratības izglītības virzienā, jo skolēni ir apmierinātāki ar skolu.” Tādēļ projekta „Skola 2030” ietvaros ir sagatavots publiski pieejams metodiskā atbalsta materiāls „Skolotājs, kurš vada mācīšanos”, kurā formulētas šīs konkrētās skolotāja darbības un redzējums, kā to īstenot.

Z. Oliņa stāsta, ka klašu lielums nav nozīmīgākais, kas ietekmē mācīšanās kvalitāti, bet svarīgi ir tas, ko skolotājs dara klasē, un nav tādu datu, ka mazākās klasēs būtiski atšķirtos rezultāti, tādēļ visās klasēs ir iespējams īstenot vīziju par katru bērna izaugsmi un atbalstu mācībās, iespējams, sadalot bērnus mazākās grupās, piedāvājot skolotājam palīgu darbā ar bērniem, kuriem vajag vairāk uzmanības u. c.

Pilnveidotajā satura piedāvājumā izmaiņas paredzētas arī vērtēšanā ar uzsvaru uz tādu vērtēšanu, kas skolēnam palīdz mācīties, saprotot savas stiprās un vājās vietas. Ņoti būtiski vērtēšanā vienmēr iepriekš saprast skaidrus sasniedzamos rezultātus un tad vērtēt tikai to, kas ir iemācāms un mācīts. Arī mūzikā, sportā un vizuālajā mākslā – mācību priekšmetos, kuros paredzētas mācīšanās mērķu izmaiņas, – jāvērtē tikai apgūstamās prasmes, nevis talanti. „Mēs nevaram vērtēt lietas, kas nav iemācāmas,” uzsver Z. Oliņa. ■

Skolēni un vecāki uzskata, ska vērtēšanas sistēmai būtu jābūt vispusīgai un tādai, kas orientēta uz personīgo izaugsmi, salīdzinot ar paša iepriekšējoa sniegumu, nevis citiem klasesbiedriem.